Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gimtadienį pasitinkant

Daiva TAMOŠAITYTĖ

Lietuvių tautos genijaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūryba darosi vis aktualesnė. Ji tarsi pasitinka ateitį. Vis įžvalgiau ir plačiau vertinamas savą laikmetį pranokęs jo palikimas. O muzikinis paveldas ir jo populiarinimas – pačiose geriausiose rankose, skambinančiose kompozitoriaus ir dailininko tapybiškus preliudus. Prieš keletą metų Čiurlionio namams pradėjus vadovauti jo provaikaičiui, pianistui Rokui Zubovui, viskas pakilo į aukštesnį lygmenį, priartėjo prie praretėjusių, ūkanotų ir švelnių Čiurlionio visatos sferų. Įdomi ir autentiška asmenybė, Rokas neieško įprastų kelių, o galbūt tai ir neįmanoma, kada savaip tęsi tokio rango kūrybos milžino darbus. Šiuo metu R. Zubovas pristato naują projektą „Čiurlionio kelias“. Pats pavadinimas nurodo užmojų tęstinumą ir prasmingumą.

Čiurlionio namų vadovas, pianistas Rokas Zubovas

Savaitgalį, rugsėjo 21–22 dienomis, R. Zubovas ir Čiurlionio namų choras (meno vadovas – Mantvydas Drulia) apsilankė Žemaitijoje, kur Čiurlionis studijavo Oginskio dvare, su orkestru važinėjo į Palangą ir Rietavą, pirmą kartą pamatė jūrą ir tikrą europinio lygio šviesulių dvaro gyvenimą Lietuvoj. Rietavo bažnyčioj ir buvo atšvęstas Čiurlionio gimtadienis giedant lietuviškas dainas ir grojant fortepijonu. 1875 metais rugsėjo 22 dieną gimusio Čiurlionio gimtadienį rugsėjo 24 dieną Čiurlionio namai pasitiko „Subatos vakarone“ Vilniuje – koncertu, kuriame skambėjo R. Zubovo ir Čiurlionio namų choro atliekamos M. K. Čiurlionio chorui ir fortepijonui pritaikytos lietuvių liaudies dainos. Dar anksčiau, rugsėjo 10 dieną, šventę pradėjo ten pat pristatyta fotografijos istoriko, vertėjo, nacionalinės premijos laureato Stanislovo Žvirgždo paroda „M. K. Čiurlionis ir Vilnius“. Fotografijose galime išvysti Vilniaus gatves ir namus, vienaip ar kitaip susietus su

Čiurlionio žingsniais: kur eita, kas daryta. Iš nuotraukų tarsi tebesklinda jų aidas, Čiurlionis tarsi tebevaikšto po Vilnių kartu su mumis… „Fotografijos ženklina Čiurlionio takus: kur jo kūriniai buvo eksponuojami, kur jisai su choru repetavo, dainavo, kur Sofija mokino Čiurlionį lietuvių kalbos, kur jie vaikščiojo, kur kartu tapė nuostabiąją scenos užuolaidą… Esame parengę dvi ekskursijas po Vilnių. Norime Vilnių užpildyti Čiurlionio dvasia. Mes esame didžiųjų vaikai, kurie tą dvasią turi toliau skleisti“, – sakė R. Zubovas.

Šventės pabaigoje, vesdamas vieną iš daugelio, bet kaskart naują ir nepakartojamą vakarą ir norėdamas suteikti renginiui jaukią namų salono atmosferą, R. Zubovas pasakojimu kaip visada taikliai ir taupiai išryškino svarbiausius akcentus, o pakaitomis skambantiems fortepijoniniams intarpams ir choro atliekamoms dainoms įkvėpė improvizacinės dvasios. Nenuspėjamas, nepagaunamas, bet esantis čia ir dabar, labai konkretus ir drauge priverčiantis skverbtis į muzikos garsais išgaunamo vidinio pasaulio paslaptis – toks raktas į Čiurlionio kūrybos suvokimą, kartu ir meniniai sprendimai rodosi esantys paveikūs ir tiksliai atspėti, o gal ir perduoti kaip brangus palikimas. „Kažkokiu slėpiningu būdu Čiurlionis atsirinkdavo dainas, kurios turi ypač gražų poetinį įvaizdį ir žodžius“, – kalbėjo R. Zubovas. – „Šiaip paprastų harmonizuotų dainų nedaug. Kiekviena Čiurlionio daina – tai pasaulio pažinimas, sakralinė paslaptis.“ Siekis atverti kiek primirštą šių dainų lobių skrynią išsirutuliojo į puikią idėją, o ši – į daug žadantį ir labai savalaikį naujo kolektyvo steiginį. Sofijos jaunystės mieste, Kuliuose, su Romu Gražiniu ir choru „Aidija“ R. Zubovas atliko programą, kurioje dalyvavo ir būsimasis Čiurlionio namų choro vadovas Mantvydas Drulia. Tuo metu ir gimė idėja, kad tas dainas reikia „prikelti, rodyti, nešti į pasaulį, jomis dalintis, kartu džiaugtis ir grožėtis“.

Choristės

Glaustos formos, bet gana sudėtingos, tirštai pavarijuojamos fortepijono išdailos Roko buvo perteiktos natūraliai, dainingai, jos pasitarnavo kaip prasmingos jungtys tarp *a capella* kameriškai atliekamų chorinių numerių. Paradoksalu, bet tosios dainos, išėjusios iš liaudies gelmių, ne tik dėl dažnai liūdnos tonacijos, bet ir dėl joms būdingų tragiškų ar dramatiškų būties prasmių, prisilietus Čiurlionio rankai virsta tikromis giesmėmis, pasižyminčiomis sakralumu. Panašiam sutaurintam žanrui, beje, galima priskirti ir Naujalio, Sasnausko harmonizuotas

lietuvių liaudies dainas. Jų niekaip negali klausytis pramogai. Kita vertus, jos ne prislegia, bet, priešingai, iš pradžių priverčia nuščiūti, įsigilinti į tik tam kompozitoriui būdingą muzikinę kalbą, o paskui pakylėja ir klausytojui suteikia katarsį – estetinį malonumą. Žinoma, Čiurlionio gelmėms, savitam girdėjimui ir stipriam poveikiui – lygių nėra. Kaip ir fortepijoninės, jo chorinės harmonizacijos užčiuopia kažką esmingo ir būtiško lietuvių muzikinėje sąmonėje. Kaip tik dėl to etninio prado savitumo, augte įaugusio į melodiką, poetinę pajautą ir pačias raiškos šaknis, kurios ne ką mažiau savitai Čiurlionio apnuoginamos ir apaudžiamos, giesmė suskamba kaip giliai viduje atpažįstamas ir kartu baugiai keistas, naujoviškas „lietuviškas kodas“, vedantis dar toliau ir giliau nei paprasta liaudies daina.

Įžanginį fortepijono žodį – „Ganau ganau aveles“ (mokytojų ir visų lietuvių ganytojų „himną“) sekė choro atliekama M. K. Čiurlionio harmonizuota lietuvių liaudies daina „Beaštanti aušrelė“, ją vėl ataudė fortepijonas. Žinoma melodija simbolizavo tai, ką Čiurlionis veikė pusmetį gyvendamas Vilniuje, o būtent: jo pastangas telkti ir žadinti lietuvių tautą. Toliau skambėjo „Išėjo mergelė“ (fortepijonas) ir „Išėjo seselė“, „Sutems tamsi naktužėlė“, „Aš prašiau Dievą“, „Močiute, noriu miego“ bei „Oi giria, giria“ (choras). Penkios dainos, R. Zubovo žodžiais, yra subtilios „viliojimo dainos“. Kai kurios liūdnos, ir net vestuvinės primena laidotuvių dainas, o tai nenuostabu, nes, kaip teisingai pastebėjo R. Zubovas, dukros išleidimas svetimon šeimon, ištekinimas svečian kraštan, nežinant, ar bepamatysi ją, iš tiesų prilygsta netekčiai. „Aš prašiau Dievą“, pasak M. Drulios, tapusi choro savastimi, „turi ir linksmumo, ir švelnumo, ir paslėptos minties“. Jam Čiurlionis unikalus tuo, kad „gali jį atlikti kiek nori kartų, bet jis kaskart vis kitoks, niekada nesikartoja, kiekvieną kartą jame atrandi kažką netikėta, nauja“.

Toliau skambėjusios dainos – „Pasekėjužėliai“, „Oi lekia lekia“, „Ar vėjai pūtė“, „Šėriau žirgelį“, „Subatos vakarėly“– lietuvių karo dainos ir tokios, kurios didžiai įsimintinos dėl ypatingo emocinio krūvio, kaip „Bėkite, bareliai“. Maloniai ausiai skambėjo visiems žinoma iš vaikų dainų konkurso „Aš padainuosiu dainų dainelę“. Koncertą baigė Čiurlionio-Zakaro „Triptikas“. Bisui R. Zubovas atliko Čiurlionio harmonizuotą lietuvių liaudies dainą „Kas bus, močiute, kas bus“, akompanavo chorui dainuojant „Ant kalno gluosnys“.

Dainos bus įrašytos ir išleistos CD formatu. M. K. Čiurlionio liaudies dainas chorams 2000 metais yra išleidusi muzikos

įrašų leidybos bendrovė „Semplice“*(Semplice VSSECD006, 2000)*, jas atlieka choras „Jauna muzika“ (vad. Vaclovas Augustinas).

Turbūt nereikia ir priminti, jog Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūrybos reikšmė apima visą pasaulį, ne tik globalią Lietuvą, todėl būtinybė jauniems lietuviams, kad ir kur jie gyventų, jį studijuoti ir propaguoti yra akivaizdi. Tam tikrai pasitarnautų Čiurlionio namai su jų šiltu ir nuoširdžiu kolektyvu bei įkurtu nauju choru. Lauksime ir tolimesnių Roko Zubovo vaidmenų tarptautinėse kino juostose apie Čiurlionio gyvenimą bei kūrybą.

Šia proga pakalbinome Čiurlionio namų choro jaunąjį vadovą Mantvydą Drulią, KTU baigusį muzikos pedagogiką, LMTA – chorinio dirigavimo bakalaurą (prof. Povilo Gylio klasė), o šiuo metu studijuojantį simfoninį dirigavimą prof. Juozo Domarko klasėje (magistro studijos). Mantvydas Drulia pagal *Erasmus* programą 2015–2016 metais Vienoje studijavo chorinį ir simfoninį dirigavimą, dainavo Arnoldo Shoenbergo chore. Kartu su R. Zubovu įkūrė Čiurlionio namų chorą ir parengė keletą programų, kurias atlieka projektuose. 2017–2018 metais buvo akademinio choro „Gabija“ chormeisteris ir koncertmeisteris. M. Drulia yra III tarptautinio Juozo Naujalio chorų konkurso laureatas (III premija), kviestinis Thomo Manno festivalio dirigentas, dainuoja chore „Aidija“.

Čiurlionio namų choro vadovas Mantvydas Drulia

Kada ir kokiomis aplinkybėmis įkūrėte Čiurlionio namų chorą?

Čiurlionio namų choro įkūrimo data galima laikyti 2018 m. gruodžio 6 d., kada įvyko pirmasis mūsų koncertas. Kita vertus, man artimesnė data yra pirmosios repeticijos – rugsėjo 27 d., kuri beveik sutampa su Čiurlionio gimtadieniu rugsėjo 22 d. Kartu su Roku Zubovu galvojome, kad būtų simboliška būtent Čiurlionio gimtadienio proga įkurti chorą, tai beveik ir pavyko. Choro idėja kilo tuomet, kada supratau, jog man yra artima lietuvių chorinė muzika. Natūraliai panorau ją atlikti, populiarinti, todėl nusprendžiau pabandyti suburti kolektyvą. Kol kas būrimasis vis dar vyksta, nes mūsų tikslas – stabili kamerinio choro sudėtis. Per pastaruosius gyvavimo metus išsikristalizavo pagrindinė choro idėja puoselėti būtent M. K. Čiurlionio kūrybą. Taigi M. K. Čiurlionis tapo mūsų repertuaro pagrindu, sykiu neprarandant ryšio ir su kita, platesne chorinio repertuaro dalimi.

Kokius uždavinius sau keliate kaip meno vadovas?

Kaip meno vadovui man svarbu sukurti gerą darbo atmosferą, kad žmonės užsiimdami tokia veikla pirmiausia jaustų malonumą. Chore turi būti smagu dainuoti, bendrauti su kitais choristais. Taip pat siekiu profesionalumo ir to reikalauju iš choristų. Nors mes mėgėjai, tačiau esame jauni ir norime mokytis naujų dalykų, todėl tobulėjimas mus motyvuoja eiti pirmyn. Stengiuosi atsižvelgti į šią sąlygą parinkdamas repertuarą, repeticijos vedimo būdą, prasidainavimą, kurdamas pasirodymų idėjas.

Kuo Čiurlionio dainos aktualios šiandien?

K. Čiurlionio dainos kaip ir kiekvienas tikro meno kūrinys žadina tam tikrus jausmus, priverčia susimąstyti apie tam tikras moralės normas, apie žmogiškąsias vertybes. Dainų tekstai – šimtamečio senumo, tačiau muzikoje užkoduotos emocijos yra amžinos, todėl būdingos ir šiuolaikiniam žmogui. Tik nuo atlikėjo meistriškumo bei žiūrovo empatijos priklauso, ar jis sugebės jas priimti. Net ir analizuojant tekstus, kuriuose, atrodo, užfiksuoti nebeegzistuojantys dalykai, galima geriau suprasti dabartį, kurioje gyvename, ją tinkamai įvertinti ir branginti.

Kokie jūsų koncertų maršrutai, kūrybiniai planai?

Esame aplankę nemažai vietų Lietuvoje, kurios vienaip ar kitaip yra susijusios su M. K. Čiurlioniu. Tai ir Druskininkai, ir Senoji Varėna, ir Plungė, ir Rietavas, ir Kaunas, ir, žinoma, Vilnius. Nuo susikūrimo turėjome ne vieną progą pagilinti savo žinias apie Čiurlionio kūrybą, gyvenimą. Šią „čiurlioniškąją“ liniją planuojame tęsti toliau, ir ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje, nes, kaip žinia, Čiurlionis per savo gyvenimą yra pabuvojęs ne vienoje Vakarų bei Rytų Europos valstybėje. Kitų kūrybinių planų kol kas atskleisti negaliu, tačiau galėčiau anonsuoti pirmąjį choro gimtadienį, kuris yra planuojamas vėlgi gruodžio 6 d., penktadienį. Jo metu bus galima iš arčiau susipažinti su choro kasdienybe ir su kiekvienu choristu atskirai bei išgirsti, manyčiau, tikrai nestandartinį koncertą, bent jau tokį planuojame.

Jaunajam choro vadovui ir kolektyvui linkime palankaus vėjo, kad galėtų kuo plačiau išskleisti čiurlioniškosios dainos sparnus.

Kęstučio Pleitos nuotraukos

pasauliolietuvis.lt

„Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.